

ביאורים ומילואים - על סדר ההף היומי

פסחים ע"ט עמוד א'

במשנה, נטמא קהל או רובו, או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשו בטומאה.

א. וכתבו **התוס'** (ד"ה או שהיו כהנים) וז"ל: "אע"פ שיכולין ליהזר שלא יגעו בבשר, כיון דאישתראי טומאת אימורים אישתראי נמי טומאת בשר דאמר במי שהיה טמא (לקמן דף צו.) כל היכא דאישתראי טומאת בשר אישתראי טומאת אימורים משמע שהם שוים". ופי' **המהרש"א** דכיצד יכולים היו הכהנים להיזהר בטומאה עד הקטרת האימורים: "ר"ל דשחיטה כשירה בזר טהור, ויכול הכהן טמא לקבל הדם במזרק ולא יגע בבשר כלל".

ותמה **הגרע"א** זצ"ל בגליון הש"ס, וביתר הרחבה בדו"ח: "דהא פסח דטהורין גופיה בטומאה אתי משום כהנים, וגם אם יזהרו הכהנים שלא יגעו בבשר, מ"מ הא אין אנו דנין מצד טומאת בשר שהוא בלאו, לומר כיון דגם פסח דטהורים גופי' הוא בטומאת בשר ע"כ יעשו גם הטמאים בטומאה, דהא חזינן בכלי שרת אם נטמאו רק בטומאת שרץ לא בטומאת מת טמאים לא עבדי, כיון דלגברא לא מטמא, יאכלו הטהורים בטומאת בשר שהוא בלאו ואל יאכלו טמאים בטומאת הגוף שהוא בכרת רק משום גברא שהוא בכרת, וא"כ מה בכך דיהזרו. גם אין להקשות הא אפשר שישחוט זר דשחיטה כשרה בזרים, דמ"מ הזריקה מתעבד בטומאת גברא שהוא בכרת. ועל עומק דעת הקדושים והטהורים של התוס' (שם) לא זכיתי לעמוד, ופירושו של **רבינו שמואל איידלס** בתוס' דישחוט זר, מלבד דאם זה כונתם הו"ל למנקט הא שחיטה כשרה בזר, אינו מובן לי, דמה יעשה בזריקה".

והרש"ש כתב לתרץ תמיהת הגרע"א: "עי' בגלה"ש. ולעד"נ דכוונת התוס' איננה לקושיא, רק **דינא אשמעינן** דא"צ ליהזר מליגע בבשר, וגם לשון הגלה"ש במש"כ הזריקה מתעבדת בטוה"ג דבכרת, אינו מדוייק, דטמא ששמש איננו בכרת אלא במיתה בידי שמים".

ב. אמנם עדיין צריך להבין אי אף לדבריו הקרבן הוא טמא, כיון דהכהן הזורק הדם בטומאה קעביד קרבן בטומאה, למאי נפק"מ אי הבשר עצמו נטמא או לאו, והלא הפסח נאכל בטומאה, דבשאר קדשים אולי היה נפק"מ לומר שאי אין הציץ מרצה על האוכלין, א"א לאכול הבשר, אך בקרבן פסח הנאכל בטומאה, למאי נפק"מ אי יקפיד שהבשר לא יטמא.

והנה לעיל (דף ס"ו. אות ג') גבי פלוגתת האחרונים, אי בפסח הנאכל בטומאה שרי לאכול יותר מכזית, הבאנו דברי הג"ר **יוסף זוסמנוביץ** הי"ד אבד"ק סלבודקא ווילקומיר (בעמח"ס חלקו של יוסף ועוז, והארכנו אודותיו לעיל דף כ"ז. אות ו' בהערה) שרצה להוכיח מכמה מקומות דיכול לאכול יותר מכזית, ואחד מראיותיו היה מהתוס' הנ"ל בסוגיין, דאי יכול לאכול בטומאה רק כזית אחד ולא יותר, הרי יש כן נפק"מ לדינא אי הבשר עצמו נטמא או לאו, ועל כן מוכח שדעת התוס' היתה שאין מניעה לאכול מהבשר הטמא אפילו כמה כזיתים. והארכנו לעיין בדבריו שם, עיי"ש.

ג. שוב מצאתי בס"ד, דהן דברי **הברוך טעם** זצ"ל בהגהותיו על **הצ"ח** בסוגיין, שקדם להגרע"א בפליאה על דברי התוס', וז"ל הצ"ח: "דברי התוספות הללו ממני נפלאים ומכוסים מלהבין כוונתם הן בהקושיא והן בהתירוץ, כי הקושיא לא ידעתי מה קשיא ומה בכך שלא יגעו בבשר, והרי כבר אשתרי טומאת הגוף בכרת שהכהן הטמא נכנס לפניו לזרוק הדם, ומתחלה בטומאת הגוף שבכרת מתעביד, ולכך יעשו בטומאה כדברי רב חסדא בגמרא, ואף רבא לא נחלק על רב חסדא אלא שהוסיף שאפילו בשביל טומאת בשר לחוד יעשו בטומאה".

והגיה שם הברוך טעם: "אף ברוב טמאים ואשתרי טומאת הגוף דבכרת, מכל מקום לולא הטעם דאין קרבן ציבור חלוק לא היה מותר לטהורים לעשות בטומאה, וממילא יש סברה לומר היכא שכל הציבור טהורים, ואף הכהנים כשאינם רק טמאים טומאת ערב שיהי' גם בידם לאכול הבשר בטהרה שמהראוי להזהר שלא יגעו הכהנים בבשר ויאכל הפסח לכולם בטהרה ולא יהי' קרבן ציבור חלוק בשעת עשי' דשחיטת כולן יהי' בטהורים וזריקת כולן ע"י הכהנים. ומלבד זה אף לר' יהודה לא מצינו סברא דאין קרבן ציבור חלוק רק בנטמא עכ"פ שבת א' דמיקרי קהל, אבל לא כשנטמא רק מספר כהנים הבאים לעבודה ואין בידם להכריע כל הקהל, שבידם לשמור בשר פסחיהם שלא יגיע לטומאה ויהי' נאכל בטהרה, ע"כ אף שהותר עבורם כרת טומאת הגוף מה שהכהנים נכנסים לעזרה ועושים הקטרת האימורים מ"מ לענין טומאת בשר פסחיהם שאפשר להשאיר בטהרה הי' לכאורה מהראוי לשמור מנגיעת טומאה ומקצת הטמאים יעשו לעצמן גם בטומאת בשר", עכ"ל הברוך טעם.

שו"ר כסברא הזאת אף בשו"ת **בית שערים** (או"ח סי' שו"ז, תחילת התשובה הבאנו לעיל דף ס"ו. אות ב') בתשובה להג"ר **יעקלי מהרמילוב** זצ"ל הכוכב מיעקב, דהביא קו' הגליון הש"ס הנ"ל וכתב לתרץ בדומה לסברת הברוך טעם: "ונ"ל דכונת תוס' דהרי חזינן אפילו חמשה דברים הבאים בטומאה אינן נאכלין בטומאה אפילו למ"ד טומאה הותרה, א"כ בפסח נמי אף דנאכל בטומאה הוי רק דחוויה מה"ת, וא"כ מהדרינן אטהרה, ושפיר קשיא ליה להתוס' דהו"ל למיהדר אטהרה שלא יגעו בבשר שלא יהיה נאכל בטומאה אף שזורק בטומאת הגוף, ותירץ כיון דאשתרי טומאת אימורים אשתרי נמי טומאת בשר וגם אכילה הותרה".

והיינו דאף הברוך טעם והבית שערים הבינו כדברי החלקו של יוסף, שתוס' באי לאפוקי שיש צד להחמיר שעדיין יהיה הבשר בטהרה, דכיון דהוקרב בטומאה שוב אין לחשוש לטומאת הבשר, אמנם לא מצד החקירה של האחרונים שהזכרנו שם אי שרי כזית או יותר בטומאה, אלא האכילה גופיה, ודו"ק.

ד. אמנם הצ"ח המשיך ותמה אף על תירוץ התוס', שמדבריהם משמע שכיון שהאימורים יטמאו בכל אופן, שפיר הוי עבודת הקרבן בטומאה וכבר אין נפק"מ לגבי טומאת הבשר והדם, ותמה הצ"ח: "וגם התירוץ של התוספות אזני כבדה משמוע, דהא דאמרינן בפרק מי שהיה (לקמן צ"ו.) דכל היכי דליתיה לטומאת בשר ליתא לטומאת אימורין, היינו באוכל אימורין בטומאת הגוף, דשם אתרבו אימורין מדכתיב אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' ואיתקש אימורין לבשר, אבל כאן דאשתרי אימורין להקריבם בטומאה, והיכן אשכחן דאיתקש הקרבת אימורין בטומאה לאכילת בשר בטומאה,

ביאורים ומילואים - על סדר ההפ' היומי

ואף דדרשינן (לעיל כ"ד): והבשר לרבות את האימורין, לא על ההקרבה דרשינן ליה רק גם כן על האכילה, דלא תימא כיון שאינו נותר לטהורין, כמבואר שם בתוספות ד"ה לרבות את האימורין".

ומחוסר דעתי והבנתי, יש לי עוד הערה על דברי התוס' והצל"ח, דהצל"ח מתווכח עם התוס' אי תומאת האימורין בנידון תשפיע על הבשר, והיינו שאף שיזהרו שהבשר והדם לא יטמאו, הבינו התוס' דכיון דהאימורים יטמאו, הוי הבשר טמא בכל אופן, והצל"ח טוען שיתכן שלא דווקא הוא, ויתכן שהבשר אינו נטמא ככה"ג שהאימורים מותרים לכתחילה בהקרבה בטומאה.

ונתנה ראש ונחקרה, היאך יטמא האימורין, ובפשטות מידי הכהנים שמעלים אותם ע"ג המזבח. והנה בסוגיין בתוס' (ד"ה בטומאת הגוף זבחת מיתעביד) הקשו התוס': 'וא"ת וכו' יאחוז הסכין בפשוטי כלי עץ וישחוט, ואומר ר"י דאין פנאי לכל הפסחים לשחוט בענין זה'.

והנה גבי הקטרת האימורין נחלקו רש"י ותוס' ביומא (ס"ז): אי בעי כלי שרת, ותוס' שם (ד"ה העלהו במגס) ותוס' ישנים (ס"ח: ד"ה העלהו) כתבו להדיא, דהקטרת איברים לא בעי כלי שרת, וכשרה בזר, ורק במנחות בעי כלי שרת דמתקדשים ע"י הכלי שרת ונע' שם בחי' הגרי"ז הלוי שתמה על תוס' דאף הקטרת המנחות בעי כלי שרת, ולא רק בגלל שמתקדשים על ידו, וא"כ לתוס' אין הכרח שיטמאו האימורין, דיכול הזר לתייתם במגס, או שהכהן יעלהו על ידי פשוטי כלי עץ כמו שכתבו התוס' הנ"ל גבי שחיטה.

וא"כ יכול שיהיה כל הקרבן בטהרה, דהשחיטה תעשה בזר טהור, והכהן יזהר שלא ליגע בבשר, ואת הדם יקבל הכהן במזרק כדכתב המהרש"א, ואת האימורין יעלו בפשוטי כלי עץ כשזר הכניסם לתוכן, ושפיר יכול להיות כל הקרבן בטהרה. ובעל כרחך צריכין אנו לדברי הגרע"א, שהקרבן הוא טמא בעצם, דזריקת הדם נעשית ע"י גברא טמא, וא"כ קושיית הגרע"א נכונה מאוד, דזהו עיקר הטומאה של קרבן זה, ולכל הענינים האחרים אפשר למצוא עצות שיהיה בטהרה, וצ"ע"ג.

בגמ', אר"ח ל"ש אלא שנטמא הסכין בטמא מת, דרחמנא אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל, וקא מטמא לגברא וכו'.

ה]. וכתבו התוס' (ד"ה בטומאת הגוף זבחת מיתעביד) 'וא"ת ישחוט בסכין ארוכה ולא יצטרך ליכנס לעזרה, אי נמי יאחוז הסכין בפשוטי כלי עץ וישחוט'. והנה התוס' (ב"ק ב: ד"ה דאילו אב מטמא וכו') כתבו: 'וא"ת והרי טמא מת עושה כלי מתכת כיוצ"ב, דחרב הרי הוא כחלל, אלמא יש מהן כיוצא בהן. וי"ל דאכתי אינו עושה כיוצ"ב, שאותו כלי מתכת אינו עושה כלי מתכת אחר כיוצא בהן'.

ובאמת נחלקו התוס' והרמב"ם, בהא דחרב הרי הוא כחלל, אי הוי כמו המת ממש, דמטמא גם במשא ובאהל, או דמטמא רק במגע ורק דנעשה אבי אבות הטומאה, כמו המת. דהתוס' (חולין ע"ב. ד"ה כי קאמר רבה) כתבו, דנעשה לגמרי כחלל, דמטמא גם במשא ובאהל, כמת עצמו. אבל שיטת הרמב"ם (פ"ה מהל' טומאת מת ה"ג) דחרב הרי הוא כחלל רק לטמא במגע, אבל לא במשא ובאהל.

ולכאורה בתי' התוס' בב"ק שם צ"ב, דהא צריך לומר דמה דאין החרב עושה חרב אחר כיוצ"ב אין זה גריעותא בכח הטומאה של החרב, ורק דהוי הלכה בעלמא דאין חרב מטמא חרב כיוצ"ב, דהלא בסוגיין חזינן דאדם נעשה אב הטומאה ע"י שנגע בחרב שנגע במת, ואז מטמא החרב להיות אב הטומאה כיוצ"ב, ואילו חרב שנעשה אב הטומאה, אינו מטמא עוד חרב אחר להיות אב הטומאה, אלא ראשון, אף על פי שחרב השני יש בו אותו טומאה שיש בהאדם. וא"כ הרי מוכרח דינו חסרון בכח הטומאה מה שאינו מטמא חרב אחר, ורק דדין חרב כחלל נאמר רק בנוגע בהמת או באדם שנגע במת או באדם שנגע בחרב, ולא בחרב שנגוע בחרב, וא"כ מה זה ענין לתולדותיהן לאו כיוצ"ב. וע"כ צ"ל בדעת התוס', דאע"פ דינו גריעותא בכח הטומאה, מ"מ עכ"פ אינו כיוצא בו, ומיקרי לאו כיוצא בו.

וא"כ אמאי כתבו התוס' בסוג' דיכול להביא סכין ארוכה, או פשוטי כלי עץ, והלא גם אם יביא כל כלי שרת אחר, שעמו יטול את הסכין הטמא, לא יטמא הכלי שרת דאינו עושהו כיוצ"ב, ואז גם השוחט לא יטמא. וביותר, אין צריך לכלי שרת אחר, ואין צריך לסכין ארוכה מחוץ לעזרה, אלא שיהיה סכין עם יד ארוכה יותר מג' אצבעות, שזהו השיעור שידות הכלים הרי הם ככלים כדאי ברפ"ד דכלים, ואותן הידות הארוכים יותר ממתכת לא יטמאו מהסכין, דאין חרב עושה חרב, ובכך אף גרוויח קו' כמה מהאחרונים דפשוטי כלי עץ הוא הציצה בעבודה, דלאו כלי שרת הוא.

ו]. אמנם בלאו הכי יש להקשות, דאי אדם נטמא בחרב, אמאי אמרינן שם דאינו עושה כיו"ב, והלא אף אם אינו מטמא חרב אחר כתוס', אך גברא הוא מטמא כמבואר הכא. ובעל כרחך צ"ל, דמה שמטמא החרב גברא, אין זה תולדות הטומאה של החרב, אלא הוא טומאה חדשה שגזרה חכמת התורה.

וראיה ברורה לזה ממה שכתבו התוס' בנזיר (נ"ד: ד"ה ת"ש) באגרת "איזהו בית אשר תבנו לי" ששלח רבינו חיים כהן אל רבינו תם, שאף שהן מוזהר שלא להיטמא במת ובכל טומאה שנזיר מגלה עליה, אך על טומאת חרב הרי הוא כחלל אין אזהרה לכהן שלא להיטמא, עיי"ש. ואף שהכהן הנטמא מהחרב יהיה ממש כמו טומאת מת, אך אין זה טומאת מת, דאז היה לו אזהרה שלא להיטמאות לה, ובזה אין לו אזהרה. וא"כ י"ל דזה כוונת התוס' בב"ק, דטומאה זו הבאה מן החרב אינה תולדותיהן כיו"ב, דאין זה תולדותיהן אלא טומאה חדשה, וא"כ אולי אף לגבי טומאת סכין אחר נאמר כן, שלא יהיה הכלי מתכות האחר טהור, אלא שמה שיטמא לא יהיה תולדותיהן, אלא דבר חדש. ודו"ק בדברי הרמב"ן בפרשת חוקת (במדבר י"ט, ט"ז) היאך הגדיר טומאה חדשה זו של חרב, דהגברא שנטמא ממנה פטור מהזאה, ואמנם שר"ת בתוס' בנזיר שם, וכן תוס' שם לעיל (מירי נ"ג. ד"ה חרב), חלקו על רמב"ן וס"ל דבעי הזאה, אך אכתי מוכרחים לומר דהוא טומאה חדשה, דהא אין אזהרה לכהן ליטמא לה, עיי"ש.

ז]. וכל זה בדרך הפלפול, אבל בפשוטו יש לומר, דתוס' בסוג' הוא ניהו רבינו תם דסבר שם, שחרב הרי הוא ממש כמת, וכהן מוזהר, ובעי הזאה כמת, וא"כ אין זה טומאה חדשה והגברא נטמא לכל דבריו כמת ממש, ורק כלים אחרים אינם מטמא. ואמנם דלר"ת טעמא בעי, אמאי כתבו התוס' הכא פשוטי כלי עץ, ולא כתבו כלי מתכות אחרים, וכן מדוע בב"ק שם לא אמרינן תולדותיהן כיו"ב, דהלא את הגברא מטמא החרב, וצ"ב.

ביאורים ומילואים - על סדר ההף היומי

פסחים ע"ט עמוד ב'

בגמ', תניא כוותיה דרב, היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן. תניא כל"ק דרב כהנא, הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון, וטמאין עושין את השני, ותניא כל"ב דרב כהנא, הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, טהורין עושין את הראשון, וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני.

ח. ובסוגיית מחצה על מחצה נידון כרוב בחולין (פ"ח-כ"ט). מסיק בגמ', דכו"ע מחצה על מחצה אינו כרוב, וכי איתמר דרב ורב כהנא לענין פסח איתמר דרב אמר דנידון כרוב, ומ"ט דרב דכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש איש נדחה ואין ציבור נדחין.

ופירש"י שם: "היינו טעמא דרב הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא, דכתיב איש כו' ופלגא נהי דרובא לא מיקרי מיהו מכלל יחידין נפקיה להו ולא מידחו" ע"ש. וקצת צ"ע ממה שכתב רש"י בסוגיין (ע"ט. ד"ה הללו) "טהורים לא עבדי בטומאה דהוי כרוב, ורוב טהורין לא עבדי בטומאה, וטמאין לשני לא מידחו משום דהוו נמי רובא, ורובא לשני לא מידחו". ובפרט שמסוג' הגמ' בחולין משמע להדיא דלא כפירש"י בסוג'.

ובאמת, דאף דברי רש"י בחולין צריכים טעם, דא"א דמחצה אינו רוב, א"כ אינו ציבור דאין מחצית הקהל מכונים בשם ציבור וא"כ במה נפקע שם יחידיים מהם, דמה שהם רבים הרי אין בזה כדי שנאמר שאינם חשובים יחידיים, והדבר צ"ב.

ט. ואולי צריך לומר, דאי המחצה אינו נידון כרוב, הרי אינם ציבור ונידונים כיחידיים, וע"כ צ"ל דמחצה הוא רוב לגבי זה דטמאים לשני לא מידחי משום דהוו נמי רובא כמו שכתב רש"י בסוג', אלא דאי היה צריך שם ציבור כדי להביא קרבן בטומאה הרי אזי כאשר המחצה טמאים באים להביא קרבנם בטומאה הוא לפי שהם הציבור מדין מחצה על מחצה כרוב, הרי זאת א"א שהרי כמו"כ קיים אף אידך מחצה הטהורים שאף הם כרוב, ואהא אהני לן מה דכדי להביא פסח בטומאה א"צ לדין ציבור וסגי אך במה שאינם כיחידיים. נמצא שמה שמביאים פסח בטומאה אין זה לפי שהם הציבור וכופין דינם על הציבור להיות חל פסח הבא בטומאה, אלא שהם מצ"ע כיון דאין להם דין יחידיים יכולין להבין קרבן בטומאה. נמצא דאין סתירה בין הבאת המחצה האחד בטומאה להמחצה שני שמביא בטהרה, ולא אהני להו השם רוב אלא לענין שיוכלו מצ"ע להביא פסחם בטומאה, וזהו המכוון ברש"י בסוגיין במש"כ נהי דרובא לא מיקרי מיהו מכלל יחידין נפקיה להו, היינו דנהי דרוב לא מיקרי היינו שביבאו קרבנן מדין רוב, ואכתי ה' אינו מדוקדק כ"כ.

י. אולם ביותר נראה דאפי' תימא דלביאורינו אכתי הו"ל תרתי דסתרי דנהי דאין כל המחצה כופה את דינו על הציבור למתבאר דכל מחצה מצ"ע יכול להביא קרבן כ"א כדינו אלו בטומאה ואלו בטהרה, מיהו הא כל אחד לדין קרבנו מדין שהוא ציבור הוא בא, ואף זה הוי תרתי דסתרי דלא יתכן ששני החצאים ישתמשו בכתר שם צבור אחד. אמנם נראה דזה אין קשה דביותר יש לנו לומר כיון דלא נשנה דין ציבור כלל לענין להביא קרבנן בטומאה והעיקר הוא שלא יהיו יחידיים, נמצא דלא אהני להו השם ציבור אלא להפקיעם משם יחידיים, אבל שוב אינן צריכים להשם ציבור כדי להביא קרבנן בטומאה. וא"כ אין כאן תרתי דסתרי דהרי אינם באים אף לקרבנן בתורת שם ציבור שיש להם, אך כשאנו באים לדון עליהם אי הם יחידיים או לא אזי אהני להו דין מע"מ כרוב לכנותם ציבור להפקיעם משם יחידיים, וזהו כבר ענין פרטי לגמרי, דלענין אי אינן חשובין יחידיים הרי אין לנו להמנע בגלל החצי טהורים שנשארו דומיא דבשחיטה דאמרינן מחצה כרוב ואין החצי הנשאר סותר לזה, כיון שאין נידון אף בשני ענין שחיטה ופשוט הוא. ולפי"ז מדוקדק היטב דברי רש"י ותואמים דבריו בחולין לדבריו בסוגיין דלעולם כל חצי משתמש בהדין מחצה על מחצה כרוב, אלא דאין זה מועיל אלא לאחר דא"צ ציבור לענין להביא קרבנן בטומאה וסגי אך במה שיופקע מהם השם יחידיים.

יא. כתב המנחת חינוך (מצוה ש"ה) כי לכאורה היה נראה כיון שאנו אומרים, שלענין חיוב בפסח שני אנו דנין לפי המחוייבין בפסח שני, אם כן, אם מיעוט נדחו לפסח שני ובין שני פסחים נתגירו הרבה גרים או נתגדלו הרבה קטנים ונתוספו למחוייבים לעשות פסח שני, והם עתה רוב ציבור, הרי שיהיה הדין שאין עושין פסח שני, כיון דרוב ישראל אין עושין פסח שני. אך המנ"ח דוחה זאת דזה אינו, דדבר זה דרוב ומיעוט, העיקר הוא נחשב בפסח ראשון, ואם היו מיעוט בפסח ראשון, נדחו תיכף לפסח שני, ואף שאחרי זה נתרבו, מכל מקום עושין השני, כיון שהיו בפסח ראשון מיעוט וגזירת הכתוב שמיעוט נדחין, עכתו"ד. וראה בהערות במנ"ח מכון ירושלים, שהקשו עליו מרש"י בסוגיין, דמשמע דלא כהבנת המנחת חינוך עצמו. וכן קצת תימה ההו"א בזה, דכיון דמירי במחצה על מחצה במדוייק, א"כ אם רק נתגדל אחד, כבר היה צריך להיות הדין כן, דהלא הרמב"ם (פ"ה מק"פ ה"ז) פסק "קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני", וא"כ ליכא לפי רב שום דרך שמחצה טמאין יעשו פסח שני, ודו"ק.

יב. ושמעתי תוכחת מוסר, שבשנת תשכ"ז עורר הג"ר נח זימבליסט זצ"ל בעידודו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל לבדוק אולי לחדש הקרבן פסח והדברים ידועים ואכמל"ב, אך בהיותו אצל אחד מגדולי ישראל [שמעתי כמה גיוסאות אצל מי], אמר לו אותו גדול, מקום המזבח איכא, כהנים איכא, בגדי כהונה לדברך יהיו, טומאה דחוויה, אך היכן הציבור? קרבן פסח בעי ציבור, ואי יכול להיות מצב שמחצה כך ומחצה כך, אין זה ציבור, אלא יחידיים, ואנו כיום בהתקלות של יחידיים, ויחידיים אינם עושים פסח.

הערות והארות יתקבלו בברכה ויבואו בדפים הבאים בשם אומרם בל"ג: rabinoviz@gmail.com